

INTERJÚ

Jogi érvnek álcázott politikai döntés? A 2/13. sz. vélemény és az Európai Unió csatlakozása az emberi jogok európai egyezményéhez

Interjú David Thór Björgvinssonal, a dániai Koppenhágai Egyetem jogi karának nemzetközi bíróságokkal foglalkozó kiválósági központjának (iCourt) jogászprofesszorával, az Emberi Jogok Európai Bíróságának korábbi bírójával.

Graham Butler*

David Thór Björgvinsson 2004 és 2004 között az Emberi Jogok Európai Bíróságának bírója volt, és 2013.ébben az időszakban számos fontos ítéletben vett részt, ³többek között a *Scoppola kontra Olaszország* (3. sz.), az *Eweida és mások kontra Egyesült Királyság*, ²valamint az *Al-Jedda kontra Egyesült Királyság* ügyben, és a negyedik szekció alelnökéként is tevékenykedett. Az Izlandi Egyetemen, a Duke University School of Law-on és a Strasbourgi Egyetemen szerzett diplomát, jelenleg pedig a dániai Koppenhágai Egyetem jogi karának nemzetközi bíróságokkal foglalkozó kiválósági központjának (iCourt) jogászprofesszora. Az Utrecht Journal of International and European Law számára 2015 júniusban készített interjúban David Thór Björgvinsson felvázolta Graham Butlernek az Európai Unió Bíróságának az Uniónak az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez való csatlakozásáról szóló 2/13. számú véleményéről,⁴ az Emberi Jogok Európai Bíróságának működéséről és arról, hogy mit tartogathat a jövő a Bíróság számára.

Kulcsszavak: Európai Unió joga; Európai Unió Bírósága; Emberi jogi jog; Emberi Jogok Európai Egyezménye; Emberi Jogok Európai Bírósága.

1. Ön akadémikus volt Izlandon, és egyúttal nemzetközi bíróságon is dolgozott, mielőtt az Emberi Jogok Európai Bíróságának bírójává választották. Most visszatért a tudományos életbe, a Koppenhágai Egyetem jogászprofesszoraként. Az akadémiai és gyakorlati tapasztalatok ilyen keveredésével meséljen nekünk az útiról, és arról, hogy ezek a különböző tapasztalatok hogyan alakították a jogról alkotott nézeteit.

Egész pályafutásom a gyakorlati és a tudományos munka keveréke volt. Réges-régen a genfi EFTA-Bíróságon dolgoztam, amikor azt ott létrehozták. Akkor öt országból állt, de később csökkentették a létszámát, miután néhány állam az Európai Unió tagállamává vált. Három évig dolgoztam ott az akkori izlandi bíró, Thór Vilhjálmsson référéndaire-jeként, aki ugyanakkor Strasbourgban is bíró volt. A genfi EFTA-bíróságon a bíró szerepe teljes munkaidős állás volt, de a strasbourgi bírói pozíciója részmunkaidős volt, ahogyan az egyezmény 11. jegyzőkönyvének 1998-as ratifikálása előtt is, amely az egész strasbourgi rendszert átalakította. Az EFTA-Bíróságon töltött első időszakomat követően visszamentem az Izlandi Egyetemre professzorként, majd négy évre visszamentem az EFTA-Bíróságra (amelyet azóta Luxemburgba helyeztek át), hogy ügyvédként dolgozzak. Ezután visszatértem szülőföldemre

* PhD ösztöndíjas, Összehasonlító és Európai Alkotmánytudományi Központ, Jogi Kar, Koppenhágai Egyetem (Dánia).

¹ *Scoppola kontra Olaszország* (3. sz.) (2013) EHRR 5619.

² *Eweida és társai kontra Egyesült Királyság* (2013) EHRR 578.

³ *Al-Jedda kontra Egyesült Királyság* (2011) EHRR 5323.

⁴ 2/13. sz. vélemény (2014) Az Európai Unió csatlakozása az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményhez, (még nem jelentették).

Izlandon, mielőtt az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése az Emberi Jogok Európai Bíróságának bírójává választotta volna. A Bíróságon való tagság kiváltsága az volt, hogy olyan, mint egy mikroszkóp, ahol lehetőségünk van arra, hogy valóban megértsük azokat a nagyon komoly következményeket, amelyeket a történelmi és politikai események az egyénekre nézve gyakorolhatnak.

Az akadémiai élet nagyon különbözik ezektől a gyakorlatiasabb szempontoktól. A strasbourgi Bíróságon való fizikai elhelyezkedés természetesen korlátozza a máshol végzett tevékenységeket. Tekintettel a Bíróságon végzett korai munkámra és a tudományos életben betöltött pozícióimra, ez néha ahhoz vezethet, hogy a gyakorlatiasabb munka iránti érdeklődést fejlesztem ki - ezt be kell vallanom! Amikor az ember bíróságnak dolgozik, bármilyen bíróságnak, legyen az asszisztensként, ügyvédként vagy bíróként, akkor mindent megtesz azért, hogy átlássa a problémákat, és megpróbáljon megoldást találni. Össze kell fognod, és valamilyen következtetést kell találnod a kollégáiddal, majd továbblépsz a következő ügyre. A tudományos életben viszont ez inkább folyamatos és hosszú távú munka egy projekttel. Néha a projektek egészen jól alakulnak, máskor viszont küzdelmekbe ütközhetünk néhány nagyobb vállalkozással, valamint a szerkesztők és kiadók mindig megpróbálnak határidőket szabni. A tudományos életben jobban kézben tarthatod az életed, de nagyobb fegyelmet igényel, hogy koncentrált maradj és végezd a munkádat. Egy bíróságon állandó nyomás alatt vagy, hiszen teljesítened kell, és nincs más választásod.

Mindkét szakma nagyon különböző, és mindegyiknek megvannak a maga előnyei. Pozitívum, hogy egy olyan területen tanítok, ahol már dolgoztam, ami azt jelenti, hogy van néhány jó történetem, amit elmesélhetek a diákoknak. Úgy vélem, ez sokat hozzáadhat a vitához, és olyan módon vonzza a diákokat, ami sok tantárgy esetében nem lehetséges. Ily módon jó, ha hozzájárulhatok a tudásukhoz és az egyes témák megértéséhez. Érzem, hogy a diákok általában szeretik ezt, mert közelebb hozhatod a helyzetet a diákokhoz, mint amire egyébként lehetőség lenne. Azt hiszem, ez előny, és a kutatás szempontjából is hasznos lehet, de akkor is, a kutatás követelményei mások, és nem lehet csak a gyakorlati tapasztalatok alapján írni. Miközben az ember sok mindent tudhat egy adott témáról, ezeket meg kell tudnia támasztani ahhoz, hogy ezt tudományos munkává tudja átültetni.

Való igaz, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának bírói munkáját többek között az teszi érdekessé, hogy az ember sokféle háttérrel rendelkező emberekkel dolgozik együtt. Először is, az Európa Tanács minden tagállamából vannak bírák, és mindegyikük hozza magával a hazai szinten szerzett tapasztalatait. De vannak olyan emberek is, akik a közsolgálatból érkeznek, például nagykövetek és így tovább. Néha vannak olyan gyakorlatias gondolkodású emberek is, akik a saját országuk bírói székéből érkeznek, és akik közül sokan talán soha életükben nem írtak még tudományos dolgozatot. Másrészt viszont a Bíróságon lehet, hogy egy másik bíró mellett ül, aki professzor volt, és soha nem csinált mást, csak tudományos dolgozatokat írt. A gondolkodásmód nagymértékben eltérhet a bírák között.

Csak remélni tudom, hogy a gyakorlati és az egyetemi tapasztalatok keverékével sikerült megtalálnom a középutat. Személyes tapasztalatom szerint némi gyakorlati munka a lehető legjobb helyzetbe hozza az embert a bírói munkához, és segít abban, hogy minden egyes ügyben felismerje a lényegi kérdéseket, és megértse a gyakorlati következményeket. Azt hiszem, egy olyan bíróságon, mint az Emberi Jogok Európai Bírósága, talán az a legjobb, ha pontosan ilyen helyzet áll elő, ahol különböző háttérrel rendelkező emberek vannak jelen.

2. Ön kilenc teljes évet töltött az Emberi Jogok Európai Bíróságának tagjaként, és ez idő alatt született meg az Európai Unió csatlakozási megállapodásának tervezete. Ez a megállapodás lehetővé tette, hogy az Európai Unió csatlakozzon az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez. Aztán 2014 decemberében az Európai Unió Bírósága (EUB) közzétette a 2/13. számú véleményét, amely egyelőre gyakorlatilag megakadályozta a csatlakozást. Mik voltak a kezdeti gondolatok?

Szigorúan jogi szempontból ezt nem feltétlenül lehetett előre látni. Politikai szempontból azonban nem voltam nagyon meglepve.

Hadd magyarázzam meg, miért éreztem így. A strasbourgi egyetemen 2013-részt vettem egy rendezvényen, amikor az EUB egyik bírója a csatlakozásról tartott előadást. Bár nem emlékszem a bíró pontos szavaira, a bíró azt az üzenetet közvetítette, hogy a luxembourgi EUB-nak nincs igazán szüksége a strasbourgi Emberi Jogok Európai Bíróságára, és hogy amikor az emberi jogi normák meghatározására kerül sor az Európai Unión belül a jövőben, az Emberi Jogok Európai Bírósága háttérbe szorul.

A kifejezés során használt szókinccs azt az érzést keltette bennem, hogy bár a két bíróság bírái rendszeresen találkoznak és baráti viszonyban vannak, a bíróságok között mégis van bizonyos fokú rivalizálás. Az volt a meglátásom, hogy az EUB bírái között volt egy bizonyos ellenállás, amikor a csatlakozás kérdéséről volt szó, így az ő szemszögükből nézve nem lepett meg, hogy megtalálták a módját annak, hogy a csatlakozási megállapodás tervezetét összeegyeztethetetlennek tartásuk az Európai Unió szerződéseivel.

3. A 2/13. sz. véleménnyel kapcsolatban létezik egy elmélet, amely szerint az EUB nem akarta, hogy a csatlakozásra sor kerüljön, és amikor a Bíróságnak lehetősége nyílt a megállapodás jogi dimenziójának felülvizsgálatára, jogi érvet keresett egy politikai döntéshez. Ennek megfelelően a Bíróság darabról darabra boncolgatta a megállapodást, és számos, a Szerződésekkkel való összeegyeztethetlenséget talált, egy visszafelé irányuló érvelési módszert alkalmazva. A végeredmény kész tény volt?

Két héttel ezelőtt Reykjavíkban voltam, ahol számos Angliából és Walesből idelátogató ügyvéddel beszéltem, és lehetőségem nyílt a csatlakozás kérdésének megvitatására. Rövid előadásomban, amely bevallom, nem volt túl tudományos, és sokkal inkább a gyakorlatból kiindulva (ami a jelenlévők számára sokkal érdekesebbé tette), azt mondtam, hogy az EUB döntése valójában egy jogi érvekkel álcázott politikai döntés volt. A Bíróság véleményének részletei meglehetősen technikai jellegűek, de mint mondtam, valójában erről van szó. Ellenállást jelent azzal az elképzeléssel szemben, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága valahogyan az élen jár, amikor az emberi jogok védelmének normáit kell meghatározni az Európai Unión belül. Ha az Európai Unió Bírósága vezető szerepet kap az emberi jogok meghatározásában az európai uniós jogszabályok végrehajtásával és alkalmazásával kapcsolatban, akkor ez új kihívások elé állítja az Emberi Jogok Európai Bíróságát. Nem lehet, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságától származó normák egy része az Emberi Jogok Európai Bíróságától, egy másik része pedig az EUB-tól származik. Ha az egyik uniós tagállam nemzeti bíróságának bírója lennék, függetlenül attól, hogy európai uniós jogszabállyal vagy tisztán nemzeti jogszabállyal foglalkoznék-e (ha van ilyen dolog), természetesen elsősorban az EUB joggyakorlatát venném figyelembe.

4. Az egyik elképzelés, amelyet most fel lehet vetni, az, hogy a csatlakozás további késleltetése (akár megtörténik végül, akár nem) időt adna az EUB-nek arra, hogy saját Alapjogi Chartáját felhasználva több ítélkezési gyakorlatot hozzon létre, ami potenciálisan két emberi jogi keretrendszer kialakulásához vezethetne.⁵ Ön osztja ezt a nézetet?

A két bíróság között természetesen van egyfajta baráti verseny. Ennek a versenynek a helyessége azonban megkérdőjelezhető, mert amikor az emberi jogokról beszélünk, a végső célnak e jogok védelmének és védelmének kellene lennie. Ezért nem igazán kellene számítania, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága vagy az EUB az, aki ezeket a jogokat érvényesíti.

Nem tudom, hogy a 2/13. sz. vélemény e tekintetben szándékos-e, de az biztos, hogy idővel az EUB lehetőséget kap arra, hogy megerősítse álláspontját az Alapjogi Chartával kapcsolatos ítélkezési gyakorlat tekintetében. Úgy gondolom, hogy ez nem csak az Európai Unió emberi jogokkal való összeegyeztethetőségének végrehajtása és értelmezése során lesz releváns, hanem általában az alapvető jogok védelme szempontjából is az EU tagállamaiban. Következésképpen mindkettőnek kevesebb szüksége lesz az Emberi Jogok Európai Bíróságára. Ahogyan nem lehet két szabvány, úgy nincs szükség három szabványra sem; egy nemzeti szabványra, egy EUB-szabványra és egy Emberi Jogok Európai Bírósága szabványra - ennek nincs sok értelme. Úgy gondolom, hogy idővel, amikor az alapvető jogok védelméről van szó az Európai Unión belül, az Emberi Jogok Európai Bírósága háttérbe szorul, mivel az EUB az emberi jogok területén az Európai Unió jogrendszere alapján érvényesíti szerepét. Charta. Ez az én előrelajzám.

5. Ha az Emberi Jogok Európai Bírósága háttérbe szorul az Európai Unión belül, akkor Ön szerint milyen hatással lesznek az Emberi Jogok Európai Bíróságának jövőbeli ítéletei azokra a nem uniós tagállamokra, amelyek az Emberi Jogok Európai Egyezményének részes felei?⁶

Ez azért is érdekes forgatókönyv, mert mint tudják, az Emberi Jogok Európai Bírósága sajátos módon közelíti meg az Európai Uniót. A boszniai doktrína az egyezménynek való megfelelés vélelmével sokatmondó példa erre. Ez az Emberi Jogok Európai Bíróságának jelenlegi ítélkezési gyakorlata.⁷ Az Emberi Jogok Európai Bírósága nem tudta elfogadni azt a helyzetet, hogy az Európai Unióra egy norma vonatkozik, a joghatósága alá tartozó nem uniós tagállamokra pedig egy másik. Valamiféle közös alapnak kell lennie. Az ítélkezési gyakorlat azt sugallja, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága az Európai Unió Bíróságától fog inspirálódni, még akkor is, amikor a nem uniós tagállamokra vonatkozó alapjogi minimumszabályokat határozzák meg. Ezek csak előrelajzések a jövőre vonatkozóan, amelyet mindig nehéz elképzelni.

⁵ Adam Lazowski és Ramses A Wessel, "When Caveats Turn into Locks: Az Európai Uniónak az EJEE-hez való csatlakozásáról szóló 2/13. sz. vélemény (2015) German Law Journal 179.

⁶ Ebből tizenkilenc van: Albánia, Andorra, Azerbajdzsán, Bosznia és Hercegovina, Grúzia, Izland, Liechtenstein, Moldova, Monaco, Montenegró, Norvégia, Oroszország, San Marino, Szerbia, Svájc, Törökország, Ukrajna és Macedónia Volt Jugoszláv Köztársaság.

⁷ *Bosphorus Hava Yollari Turizm kontra Írország*, App. No. 45036/98 (2005).

6. Az Európai Unió következetesen népszerűsíti értékeit, különösen az egységes fellépés és a külső képviselet megszilárdítására tett kísérletek tekintetében. Számos, közvetlenül az Európai Unió küszöbén fekvő szomszédos állam részes fele az Emberi Jogok Európai Egyezményének. Ha a 2/13. sz. vélemény gyengítette az Emberi Jogok Európai Bíróságának tekintélyét az EU-n kívüli tagállamokban, úgy gondolja, hogy ez a lehetséges következmény nagyobb kihívást jelent az Unió számára? Az Európa Tanács és az egész strasbourgi rendszer szerződő államai közül sokan az Európai Unió jövőbeli tagállamainak is tekinthetők. Külpolitikai és külkapcsolati döntéseikben mi lesz számukra fontosabb az ő szempontjukból - az, hogy mit tesz az Európai Unió, vagy az, hogy mit tesz a strasbourgi rendszer? Még ha az Emberi Jogok Európai Bírósága nem uniós tagállamokkal szemben hoz is döntést, annak elméletileg az EU-tagállamokban is van hatása, mivel ez az az esetjog, amelyre hivatkozni fognak, amikor meghatározzák az emberi jogi normákat ezekben az országokban. Ez volt az egyik probléma, amelyet az EUB a 2/13. sz. véleményében azonosított, és az egyik oka annak, hogy a csatlakozási tervezetet

A megállapodást elutasították, mert ez fordítva nem működik.

Azt próbálom elmondani, hogy véleményem szerint ezt a legjobban egy uniós tagállam bírójának szemszögéből lehet megnézni. Mi lesz az ő hatáskörük? Úgy gondolom, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának nehézséget okozhat, hogy a legfelsőbb hatóságként fogadják el, még azokban az államokban is, amelyek nem tagjai az Európai Uniónak, mivel sokan közülük az EU tagállamai akarnak lenni. Az uniós tagság egyik feltétele az emberi jogok védelme, és ha ezt teljesíteni akarják, akkor az Emberi Jogok Európai Bíróságának normáit követik, vagy az EUB normáit? Lehet, hogy egyes államok az egyezményt feleslegesnek fogják tekinteni, és helyette az Európai Unió Alapjogi Chartáját és az EUB ítélezési gyakorlatát fogják alapul venni az emberi jogi kérdésekben. Akárhogy is, úgy tűnik, hogy az EUB mostantól minden más mellett komolyan emberi jogi bíróságként is elkezd érvényesülni.

7. Tudom, hogy amikor legutóbb az év elején Reykjavíkban beszéltünk, ön azt mondta, hogy az Európai Uniónak az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez való csatlakozása egyelőre "halott". Most, hogy azóta eltelt néhány hónap, még mindig ugyanezen a véleményen van?

Úgy vélem, hogy legalábbis egy ideig szunnyadni fog. Talán még több évre van szükség ahhoz, hogy minden kérdéssel megfelelően foglalkozni lehessen. Számomra az e véleményben megfogalmazott követelményeket nagyon nehéz lesz elérni, jogilag és nem utolsósorban politikailag. Már a tárgyalási folyamat során is volt némi nehezítés az Európai Uniónak a csatlakozási megállapodástervezetben tett engedmények miatt, ahogyan az a tárgyalási fordulók áprilisban lezárultakor állt. 2013.

Nem vagyok politikus, és nehéz megjósolni az egyes államok reakcióit, de az a gyanúm, hogy vannak olyan pártok az Európa Tanácsban, különösen a nagyobb, nem uniós tagállamok, amelyek a jelenlegi politikai körülmények között talán nem lennének olyan lelkesek, hogy különleges engedményeket tegyenek az Európai Uniónak, ha a tárgyalások újraindulnának. Talán még arra is hajlamosak lennének, hogy azt mondják: "nekik is csak a strasbourgi szabályokat kell követniük, mint bárki másnak". Ez egy olyan kártya, amelyet ki lehet játszani abban a sokkal nagyobb politikai játszmában, amely Kelet és Nyugat között folyik Európában.

8. Az élet természetesen folytatódik az Emberi Jogok Európai Bíróságán. Mit gondol, milyen lépéseket fog tenni az Emberi Jogok Európai Bírósága, ha egyáltalán fog tenni az EUB 2/13-as véleménye nyomán? Elkezd majd újra megvizsgálni a boszniai doktrínáját, és azt mondja, hogy talán tévedtünk? Vagy az Emberi Jogok Európai Bírósága más módon fog reagálni? Talán egyáltalán nem tesz semmit, és úgy tesz, mintha a 2/13. sz. vélemény meg sem született volna.

Ez egy érdekes kérdés. Kétségtelen, hogy néhány embert fel fog háborítani a 2/13-as vélemény, de amikor a gyakorlati megoldásról van szó, az emberek óvatosabbak lesznek. Amikor két rendszerről beszélünk, akkor többé-kevésbé ugyanazokon az értékeken alapulnak, amikor az alapvető jogokról van szó. Ez inkább egy hatalmi harc, ahol vannak kisebb különbségek, de a két bíróság nagyjából egy oldalon áll ebben a tekintetben.

Azt hiszem, először is szem előtt kell tartani, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának negyvenhét bírója van. Mindannyian nagyon különbözőek, és az érdekeik természetesen eltérőek. Néhányan közülük úgy látják feladatukat, hogy bíróként a legjobb tudásuk szerint döntsenek az ügyekben, anélkül, hogy belekeverednének olyan politikai kérdésekbe, mint például az Európai Unióhoz való csatlakozás. Azt mondhatják, hogy ha egy nap egy Európai Uniót képviselő bíró ül majd mellettük, az semmin sem fog változtatni, folytatni fogják a munkájukat, és nem ijednek meg attól, hogy kollégájuk az Európai Uniót képviseli.

Másokat természetesen az itt folyó szélesebb körű politikai játszma érdekel. Miközben a vita témája felmerülhet, ez nem befolyásolja a napi munkájukat, kivéve, hogy a Boszporusz-ügyből és számos más ügyből láthatják, hogy az egyezmény betartásának véelmét nagyon egyértelműen megerősítik. Ugyanakkor úgy gondolom, hogy a bírák közül most sokan vakargatják majd a fejüket ezen a pre-szumptív gondolaton, és én is azok közé tartozom, akik cikkeket írtak erről a boszporusi esetről, amelyekben meglehetősen kritikusan fogalmaztam. Írtam egy cikket egy barátom, Sven Norberg, az EFTA-Bíróság bírása tiszteletére, amelyben felvázoltam néhány kritikát a boszporusi doktrínával kapcsolatban, nem sokkal az ítélet meghozatala után.⁸

Politikai szempontból azt mondhatjuk, hogy a doktrína gyakorlati megoldást jelentett egy lehetséges problémára, és el kell fogadnunk azt a tényt, hogy vannak olyan EU-tagállamok, amelyek a strasbourgi rendszer szerződő felei, és mindannyiuknak vannak nemzetközi kötelezettségeik. Az általános elképzelés az, hogy megpróbáljuk megtalálni azt az utat, ahol az emberi jogi normák nem különböznek annyira az egyes rendszerek között, hanem inkább egy állam nemzetközi kötelezettségeit kell egységes egésznek tekinteni. Úgy gondolom, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának baráti gesztusa volt, hogy ne keverje össze túlságosan a dolgokat, és megpróbáljon néhány közös, elfogadható normát kidolgozni. Ez a Boszporusz mögött meghúzódó filozófia, de most, az EUB 2/13. sz. véleménye után úgy gondolom, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának számos bírása aggódni fog e tendencia miatt. Ugyanakkor sokan mások nem is gondolnak majd erre, mivel továbbra is ügyeket döntenek, és átmennek majd ezen a hídon, amikor arra kerül a sor.

Kétségtelen, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának néhány bírása nagy kísértést érez majd arra, hogy hatályon kívül helyezze a boszniai döntést. Ez nem fog megtörténni egyik napról a másikra, és várni kell, amíg a megfelelő alkalom adódik. Mint sok bíróságon, ha vannak szubjektív politikai preferenciák, akkor is lehet módot találni arra, hogy ezt a jogi érvelésen belül el lehessen fogadni. A Bíróság hajlamos lehet arra, hogy lassan, de biztosan eltávolodjon a Boszporusztól, és határozottabban lépjen fel, amikor az emberi jogi normák meghatározásáról van szó az Európai Unió normáinak a tagállamokban történő végrehajtása és alkalmazása tekintetében. Végül is az államok felelősek az egyezményes jogok betartásáért, függetlenül annak eredetétől, és ez a Boszporuszban is egyértelmű. Bár Írország az ügyben a nemzetközi kötelezettségeit követte, az Emberi Jogok Európai Bírósága szempontjából mégis az ír állam joghatósága alá tartozott.

Nem valószínű, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága nagy "fordulatot" fog tenni a Boszporusztól, de van mód arra, hogy visszalépjünk tőle. Nem lennék meglepve, ha ez megtörténne.

9. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának általánosabb munkájára térve, meséljen egy kicsit az igazságügyi együttműködésről, különös tekintettel a luxemburgi bíróságon, az EUB-nél dolgozó kollégáira.

Való igaz, hogy az EUB és az Emberi Jogok Európai Bírósága között nagy a kölcsönhatás abban az értelemben, hogy éves találkozókat tartanak, és a két bíróság állandó személyzete között is van kölcsönhatás a Hivatalban. Ennek a kölcsönhatásnak a célja, hogy tanuljanak egymástól, és nyomon kövessék, mit tesz a másik bíróság. Legalábbis az Emberi Jogok Európai Bíróságán mindenki nagyon szorosán követi, hogy mi történik az emberi jogokkal kapcsolatban az Európai Unióban. Ez természetesen jó dolog, hiszen a lehető legnagyobb következetességre van szükség abban, ahogyan a bíróságok az emberi jogokhoz viszonyulnak.

Ezek a párbeszédék hozzájárulnak a jobb légkörhöz, ha vannak olyan emberek, akik mindkét bíróságon dolgoztak, és így betekintést nyújthatnak a másik bíróság működésébe. Van olyan bíró is, aki mindkét rendszerben szolgált. Kíváncsi lehet, hogy egy nemzetközi bíróságon egy bíró egy másik nemzetközi környezetből érkezzen, másrészt viszont mások jobban szeretik, ha valaki a saját nemzeti rendszeréből érkezik. A kettő közül szerintem annak vannak előnyei, ha valaki a saját országából érkezik, ahol már dolgozott, és ezért pontosan tudja, hogyan működik. Úgy gondolom, hogy ez a legjobb forgatókönyv, ha az Emberi Jogok Európai Bíróságán olyan bírák ülnek, akik közvetlenül a hazai rendszerből érkeznek. Ha egy másik nemzetközi szervezetből választunk valakit, még akkor is, ha az illetőnek van országközi tapasztalata, nem feltétlenül ez a legjobb megoldás. Úgy gondolom, hogy ha olyan rendszer van, ahol a személyek egyik nemzetközi intézményből a másikba, vagy az intézményeken belül a bürokratóból bírónak válnak, akkor olyan intézmények jönnek létre, amelyek elszakadnak a választóköretüktől. Ez hosszú távon nem lehet jó.

⁸ David Thór Björgvinsson, "On the Interplay between EC Law, EEA Law and the European Convention on Human Rights" in Martin Johansson, Nils Wahl and Ulf Bernitz (eds), *Liber Amicorum in Honour of Sven Norberg: A European for All Seasons* (Bruylant 2006).

10. Amikor az Emberi Jogok Európai Bírósága negyvenhét emberből áll, akik jönnek-mennek, akkor gondolom, hogy mindig is kerek az emberek összetétele.

Az Emberi Jogok Európai Bíróságán az történik, hogy amikor az ember odajön, függetlenül attól, hogy a nemzetközi emberi jogok bizonyos területeinek szakértője-e vagy sem, egy olyan intézménybe lép be, amely tele van több száz emberrel, akik közül legalábbis néhányan már évtizedek óta ott dolgoznak. Ők a nyilvántartásban szereplő emberek. Ők rendelkeznek az összes intézményi ismerettel, így Ön nagymértékben függ tőlük, amikor arról van szó, hogy az Emberi Jogok Európai Bírósága hogyan működik nap mint nap. Ez nem csak a gyakorlati kérdésekre vonatkozik, hanem a technikai szakértelemre, sőt a bírói döntéshozatalra is.

Nagyon kényes kérdés a hivatalnak a bírósági döntéshozatalra gyakorolt befolyásáról beszélni. Néhány bírónak nagyon határozott nézetei vannak erről és a bírói függetlenségükről, nemcsak külsőleg, hanem az intézményen belül is. Hajlanak arra, hogy érvényesítsék tekintélyüket, míg mások kevésbé aggódnak a hivatal szerepe és a bírósági döntéshozatalra gyakorolt befolyása miatt. Ez bizonyos feszültségeket okozott a Bíróságon belül, és ez egy olyan kérdés, amellyel a tudósok elméleti szempontból nem tudtak foglalkozni, főként a valóságos működés gyakorlati megértésének hiánya miatt. Hogy ezt tartalommal töltssem meg, hadd emlékeztessem Önöket arra, hogy a Bíróság bírúit időnként a demokratikus legitimitáció hiánya miatt kritizálják, noha az Európa Tanács Parlamenti Közgyűlése választja őket. Ebből a szempontból úgy tűnik, hogy egyértelmű demokratikus mandátummal rendelkeznek, amivel a hivatalban dolgozó személyek egyáltalán nem rendelkeznek. A Hivatal legidősebb és legbefolyásosabb tagjai élethossziganra kinevezett hivatásos bürokraták, akik szakmai életük nagy részét a Bíróságon belül töltötték, és nem rendelkeznek érdemi jogi tapasztalattal az otthoni fronton. Mégis ezek a hivatásos bürokraták hatalmas befolyással bírnak a bírósági döntéshozatalra, és sok esetben ők irányítják az egész show-t.

Ez nem mindig rossz dolog, mert egy intézményben - legyen szó akár az Emberi Jogok Európai Bíróságáról, akár hazai szinten - szükség van valamiféle következetességre és stabilitásra, de mindenképpen olyan tényező, amely figyelmet érdemel a Bíróság legitimitásáról szóló általános vita során.

11. A Bíróságon eltöltött ideje alatt látott vagy észlelt valamilyen különleges tendenciát az ítéletek során azzal kapcsolatban, hogy a Bíróság általában milyen irányba fog haladni? Ön szerint változott vagy változott-e a Bíróság elképzelése arról, hogy merre kellene haladnia a jövőben?

Meg kell nézni a Bíróság általános történetét. Úgy gondolom, hogy az olyan intézmények, mint az Emberi Jogok Európai Bírósága, más nemzetközi intézmények és általában más intézmények hazai szinten - mindegyiküknek megvan a módja arra, hogy alkalmazkodjon ahhoz az általánosabb politikai környezethez, amelyben működik. Az én hivatali időm alatt 2004a 2013, domináns tényező az Egyesült Királysággal kapcsolatos kérdések voltak, például a börtönök szavazati jogával kapcsolatban.

Egy évvel azután, hogy megérkeztem, a Bíróság meghozta a Hirst-ítéletet.⁹ Bár az összes szerződő államnak nem okozott problémát az ítélet alapjául szolgáló elvek elfogadása, az Egyesült Királyságban hatalmas vitát váltott ki. Az a benyomásom, hogy az ítélet kihirdetésének napjától kezdve a hivatali időm alatt ez a kérdés kiemelt jelentőségűvé vált. Ott volt még a *Scoppola kontra Olaszország* (3. sz.) ügy.¹⁰ Mindenesetre nem ezek voltak az egyetlen vitatott ügyek. Volt egy ellentmondásos ítélet Németország ellen is a *Von Hannover-ügyben*¹¹, egy szabad véleménynyilvánítási ügyben, ahol az Emberi Jogok Európai Bírósága a nagytanácsban felülbírálta a német szövetségi alkotmánybíróságot ("Bundesverfassungsgericht"). Voltak más, terrorizmussal gyanúsítottakkal és más vitás kérdésekkel kapcsolatos ügyek is.

Az én hivatali időm alatt, úgy gondolom, az kezdett megváltozni, hogy a Bíróság megpróbálta enyhíteni az ellentmondásos kritikák hatásait, amelyeknek ezek az ellentmondásos ítéletek ki voltak téve. Egy nemrégiben befejezett ^{munkadokumentumomban}¹² azt írtam, hogy a legnagyobb változás az, hogy a Bíróság az emberi jogok határozott védelméről a félenkebbé váló bírói politikára vált. Sokan azzal érveltek, hogy a Bíróság nagyon progresszív volt az emberi jogi kérdések védelmében, és értelmezés útján kiterjesztette az Egyezmény által biztosított védelmet. Ilyen példa lenne, hogy a bírák élő eszköz megközelítést alkalmaznak, az Egyezmény morális olvasatának királya.

⁹ *Hirst kontra Egyesült Királyság* (2. sz.) (2006) ECHR 4241.

¹⁰ *Scoppola* (n 1).

¹¹ *Von Hannover kontra Németország* (2005) ECHR 401.

¹² David Thór Björgvinsson, "The Role of Judges of the ECtHR as Guardians of Fundamental Rights of the Individual" [2015] iCourts Working Paper Series < <http://papers.ssrn.com/abstract=2601291> > hozzáférve június 24 2015.

Úgy gondolom, hogy némi elmozdulást tapasztalunk a határozottabb megközelítéstől, mivel a Bíróság egyre gyakrabban támaszkodik a mérlegelési jogkör és a szubsidiaritás fogalmára. Vannak olyan ügyek, például a *Scoppola kontra Olaszország* (3. sz.), az *S. A. S. kontra Franciaország*¹⁴ és néhány más ügy, amikor a Bíróság nagyon vonakodik közbelépni és egyértelműen állást foglalni politikailag érzékeny és ellentmondásos kérdésekben, ami azt jelenti, hogy változás történt a bírósági politikában. Ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy emiatt kritizálom a Bíróságot, de úgy gondolom, hogy ezt történelmi perspektívából kell nézni - az intézmények alkalmazkodnak ahhoz a politikai környezethez, amelyben működnek. Lehet ezt kritizálni, és azt mondani, hogy ez politika, és a Bíróságnak határozottabbnak kellene lennie, de másrészt ez egy intézmény túléléséről szól. Ha úgy gondoljuk, hogy az intézmény történelmi kontextusban több jót tesz, mint rosszat, és valóban hozzájárul az emberi jogok védelméhez, akkor úgy gondoljuk, hogy jobb, ha létezik, mintha az összes tagállam, különösen a nagyobbak, elhagynák a rendszert, mert nem tudnak vele együtt élni. Ez nem feltétlenül tudatos a bírák fejében, de ez egy olyan tendencia, amelyet szerintem láttam. Lehet, hogy nem jól értelmezem, de véleményem szerint a Bíróság kevésbé határozott, mint a múltban.

12. Ez azért van, mert a Bíróság meg akarja őrizni saját legitimitását, és inkább a nagyobb tagállamok számára könnyebb megközelítést szeretne?

Ha Ön egy nemzetközi bíróság, ahol a kérdések némileg eltérhetnek a hazai szintű kérdésektől, akkor a legitimitás kérdésével kell foglalkoznia. Nem látom, hogy az Emberi Jogok Európai Bíróságának objektív legitimitációs problémája lenne, sem az igazságszolgáltatás, sem a polgárok szemszögéből nézve. Van egy egyezmény, amelyet az Európa Tanács szerződő államainak jogszabályai révén hajtottak végre, és amely így vagy úgy része a nemzeti rendszereknek. Ebből a szempontból tehát igazságügyi szinten teljesen legitim, és ez attól függ, hogy a Bíróság ítélezési gyakorlatát elfogadják-e a nemzeti bíróságok bírói testületei. A strasbourgi bíróság eseteit természetesen más-más mértékben idézik, de úgy gondolom, hogy nem lehet kétséges, hogy a Bíróság igazságügyi szempontból legitim, és többnyire jól fogadják.

Az Emberi Jogok Európai Bírósága lehetővé teszi továbbá, hogy a polgárok közvetlenül egy nemzetközi intézményhez forduljanak, hogy ügyeiket rendezni tudják. A Bíróság tehát jogorvoslati lehetőségnek tekinthető azon polgárok számára, akiknek a nemzeti szinten nem sikerült megfelelően kezelniük egy kérdést. Azáltal, hogy a Bíróság az egyén javára hozott ítéleteket, és megállapította, hogy a tagállamok megsértették az Egyezményt, növelte legitimitását a polgárok körében. A Bíróság "erkölcsi tőkét" épített fel az európai közvéleményben.

A veszély az, hogy a Bíróság esetleg visszavonul a saját maga által felépített pozícióból. Azzal, hogy a Bíróság egyre inkább a mérlegelési jogkörre támaszkodik, és egyre inkább a tagállamok demokratikus folyamataira hivatkozik, más szóval, hogy megpróbálja megnyugtatni a Bíróságot leginkább bíráló politikai vagy nemzeti szintű bírálókat, a Bíróság azt kockáztatja, hogy elveszíti erkölcsi tőkéjét. Ez kétségtelenül dilemma. Hogy a Bíróság helyesen vagy helytelenül cselekszik-e, nem az én dolgom megmondani, de ezt a tendenciát magam is tapasztaltam.

13. És végül, meséljen egy kicsit a jelenlegi kutatásairól, és milyen publikációi vannak kilátásban?

Amióta a jogi karra jöttem ide Koppenhágába, lehetőségem nyílt befejezni egy könyvet, amely már egy ideje készülöben volt. A címe: "*A nemzetközi jog és a hazai jog metszéspontja: Elméleti és gyakorlati elemzés*" címmel,¹⁵ és az elkövetkező hónapokban fog megjelenni. Ebben a könyvben azt vizsgálom, hogy a nem alkalmazott nemzetközi jogot hogyan alkalmazták, különösen a skandináv országokban. Az Emberi Jogok Európai Bíróságán bíróként szerzett tapasztalataimmal kapcsolatos különböző tanulmányokon is dolgozom. Most fejeztem be egy másik tanulmányt az alapvető jogok védelmével kapcsolatos súlypontok eltolódásáról, amelyet 2014 végén mutattam be a firenzei Európai Egyetemi Intézetben, és amely jövőre könyvfejezetként fog megjelenni.

Amikor éppen nem írok vagy tanítok, akkor sokat utazom Európa-szerte. Nemrégiben például az Európa Tanáccsal együttműködve szemináriumokat tartottam az emberi jogokról Ukrajnában és Romániában, valamint néhány rendezvényt Brüsszelben és Reykjavíkban. Alkalmanként még mindig visszatérek Strasbourgba. Mindent egybevetve, tele vannak a kezeim, és még rengeteg tennivalóm van. Az biztos, hogy van élet a Bíróság után is!

¹³ *Scoppola* (n 1).

¹⁴ *S.A.S. kontra Franciaország* (2014) (még nem tették közzé).

¹⁵ David Thór Björgvinsson, *A nemzetközi jog és a hazai jog metszéspontja: A Theoretical and Practical Analysis* (Edward Elgar 2015).

Versengő érdekek

A szerző kijelenti, hogy nem állnak egymással versengő érdekeltségei.

Szerzői információk

Graham Butler a Koppenhágai Egyetem jogi karának PhD-ösztöndíjasa, aki az EU külkapcsolati jogán belül a közös kül- és biztonságpolitika sajátos jogrendjére összpontosít. Tagja a dániai Összehasonlító és Európai Alkotmánytudományi Központnak, és az *Utrecht Journal of International and European Law* külügyi szerkesztője.

Interjú információk

Az interjú Koppenhágában készült kedden június 9-ban, 2015.

Hogyan kell idézni ezt a cikket: Graham Butler, "Egy jogi érvnek álcázott politikai döntés? Opinion 2/13 and European Union Accession to the European Convention on Human Rights" (2015) 31(81) *Utrecht Journal of International and European Law* DOI104.; <http://dx.doi.org/10.5334/ujiel.df>.

Beküldve: július 02 **Elfogadva:** 2015: 28 **Megjelent:** 2015: július 14 2015

Szerzői jog: © 2015 A szerző(k). Ez egy nyílt hozzáférésű cikk, amelyet a Creative Commons Attribution 3.0 Unported License (CC-BY 3.0) feltételei szerint terjesztenek, amely lehetővé teszi a korlátlan felhasználást, terjesztést és sokszorosítást bármilyen médiumban, feltéve, hogy az eredeti szerzőt és a forrást feltüntetik. Lásd <http://creativecommons.org/licenses/by/3.0/>.

]u[Az *Utrecht Journal of International and European Law* egy lektorált, nyílt hozzáférésű folyóirat, az Ubiquity Press által kiadott folyóirat.

